

I H.C. Andersens fodspor gennem Fredericia

Skoletjenesten - Museerne i Fredericia

Udarbejdet med hjælp fra:

Anna Sofie Holk, Astrid Ammitzbøll Helgeland og Kaya Birkholm Hansen

Introduktion

H.C. Andersen besøgte Fredericia flere gange på gennemrejse, men i årene 1850, 1870 og 1872 havde han flere kortere ophold i byen. Disse har han beskrevet i både breve og dagbøger.

På kortet kan man se, hvordan Fredericia så ud ca. 1870 – altså omkring den tid, hvor Andersen besøgte byen. I teksten er der beskrevet nogle af de steder, han besøgte. Prøv at finde dem på kortet, efter I har læst teksten.

1. Kongens Port

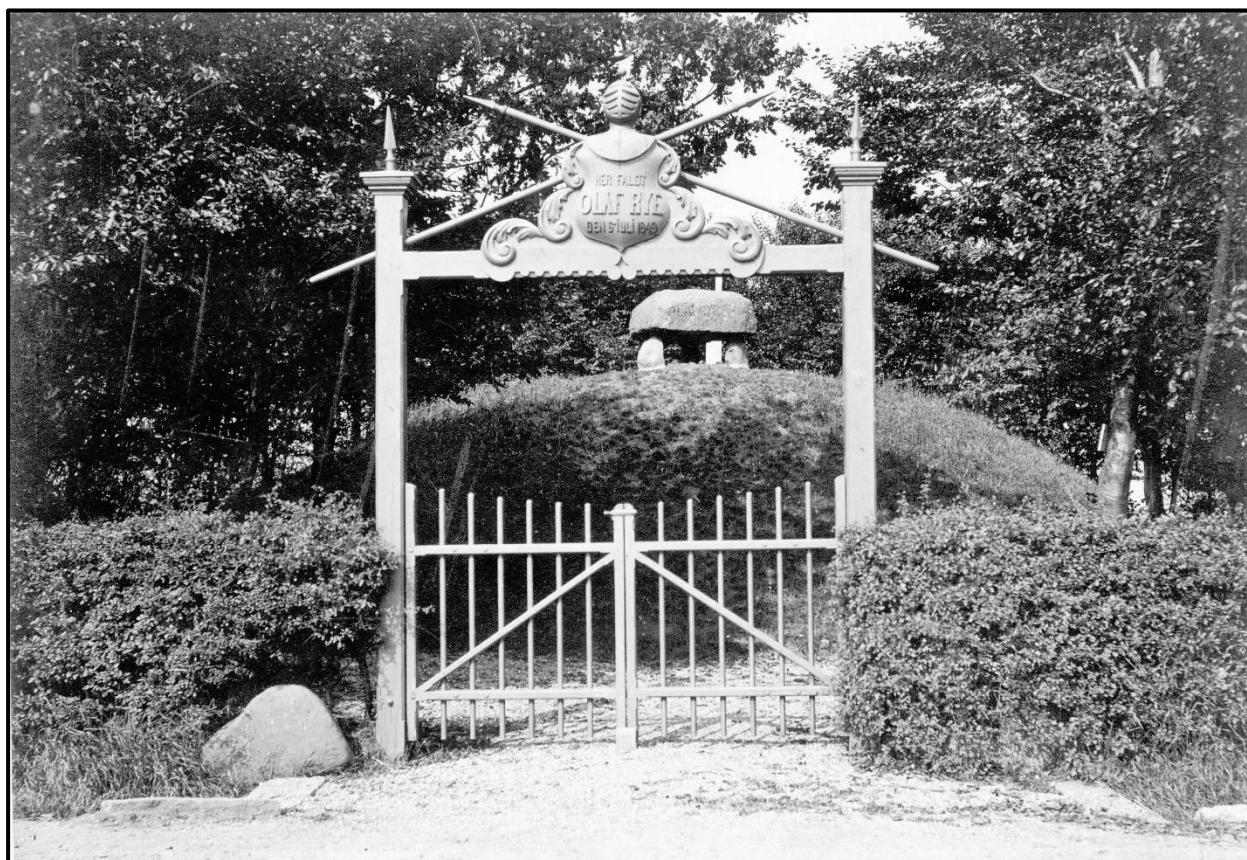
H.C. Andersen besøgte Fredericia første gang i 1850 og kom da ind i byen gennem Kongens Port. I sin dagbog skriver han: *“..Vi kom til Volden og ind i den store Fæstning, det var derinde som vi igjen kørte ud paa Landet..”*

Fredericia var dengang mere sparsomt bebygget, og byen havde kun ca. 4.300 indbyggere.

I 1850 rejste mange mennesker til byen for at se stedet for 6. juli-Slaget i 1849, og H.C. Andersen tog også del i denne form for turisme, da han var meget fascineret af soldater og krigshistorie.

Under besøget gav byens kommandant major Johannes Vahl ham tilladelse til at *“gaae i fæstningen hvor jeg vilde”*.

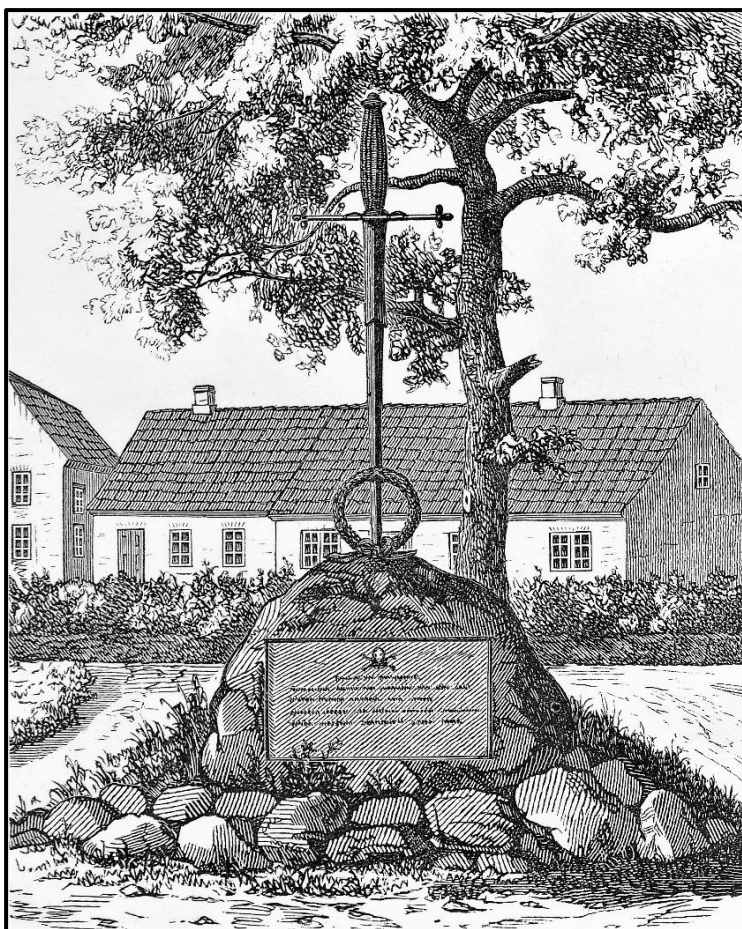
Før Andersen kom ind i Fredericia, viste vognkuskken ham stedet, hvor General Oluf Rye faldt under Slaget ved Fredericia. Nogle år senere blev der rejst en mindesten og en mindehøj i nærheden af stedet. Begge dele kan i dag stadig ses på Nordre Kobbelvej ud for Sonnesvej (Ikke med på kortet fra 1863).

Ryes Høj som den kom til at se ud i 1859.

2. Dragongraven på Trinitatis Kirkegård

Dragongraven i slutningen af 1800-tallet.

I det sydøstlige hjørne af Trinitatis Kirkegården finder man et mindesmærke og grav for 500 dragoner i dansk tjeneste. De blev dræbt her, da svenskerne stormede og indtog Fredericia i 1657.

H.C. Andersen besøgte mindesmærket i 1850:

”Captain From-Møller (...) fulgte mig igjen hen til de Faldne og til et andet Monument fra Krigen mod de Svenske, en stor Sten der bar et mægtigt Sværd og paa Stenen læses den 24. October og et Vers. Her blev dengang en Skare Danske omringet af Svenske og da de ikke vilde give sig bleve de nedsablede. Nu ligge i næste Høi Svenske og Danske sammen”.

Den ”næste Høi” som Andersen skriver om, er krigergraven hvor danske soldater fra 6. juli-Slaget ligger begravet – se næste punkt. Flere svenske og norske frivillige kæmpede også på dansk side og er også begravet her. Det er grunden til, at man ved 6. juli-fejringen i dag afsynger de nordiske nationalsange.

3. Krigergraven ved Trinitatis kirke

I sin dagbog skriver H.C. Andersen om graven: *”Den halve lange Fiirkant gjemme Menige i 4 eller 6 Lag paa hinanden, med Kalk imellem, uden kister. Officererne i kister”*

Da Andersens besøgte graven i 1850 ikke så ud, som den gør i dag. Efter vinteren 1849-50 var den store grav sunket sammen og befandt sig i så dårlig tilstand, at arkitekt M.G. Bindesbøll fik til opgave at tegne det gravanlæg, som ses dagen i dag.

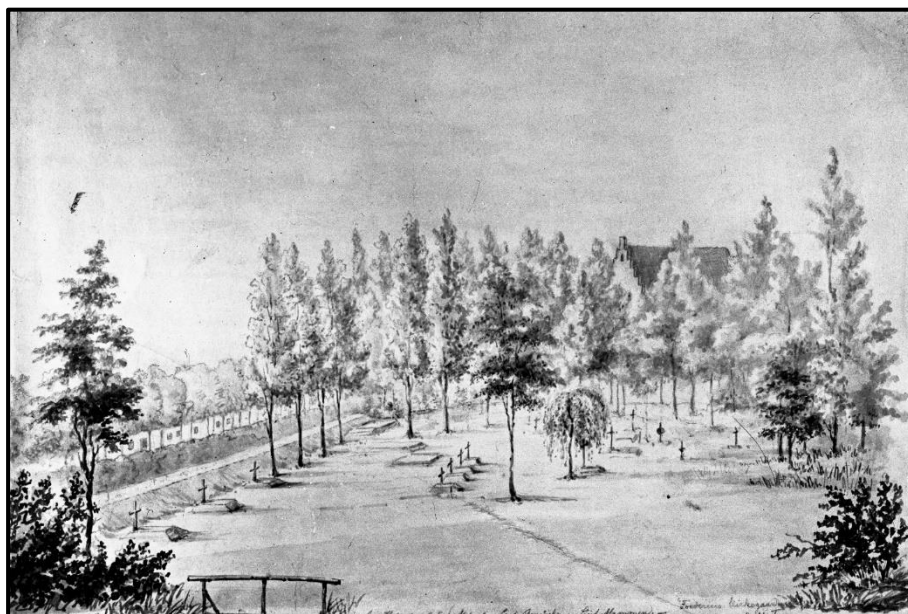
Monumentet blev afsløret 6. juli 1853. Det består af en 1,6 meter høj mur rundt om en gravhøj samt et relief af bronze. Relieffet viser to soldater som er i færd med at bære en død kammerat til graven. Det er udført af billedhuggeren Bissen, der også lavede Landsoldaten og Bülow's Monument – se disse.

Krigergravens monument.

I 1850 var der på graven stadig trækors med navne på officererne, og Andersen fandt navnet på en af sine bekendte – Kaptajn August Emil Fugl:

"I en lang Række ligge de Faldne, jeg læste alle Navne, jeg fandt der [Kaptajn] Fugl og tog lidt Græs fra hans Grav, lagde alle Krandsene igjen paa de Grave hvor de vare faldne af".

Trinitatis Kirkegård med de første faldne i Treårskrigen - dog før 6. juli.

Det gjorde stort indtryk på H.C. Andersen at besøge kirkegården, og i et brev til veninden Henriette Wulff fortalte han:

"..en Veemod opfyldte mig, saa Taarerne kom i mine Øine og dog just her, følte jeg for første Gang i mit Liv Lyst til at være med i Krig".

I hans dagbog for samme dag kan man læse:

"..Her i Frederits faar jeg Mod på Krigen, jeg som følte mig Angest langt fra Fredericia for hvad der kunde skjee igjen, synes nu det var Lyst at være med, jeg kan forstaae at al Frygt kan være borte..".

H.C. Andersens far havde været soldat under Englandskrigen og kom hjem både fysisk og psykisk nedbrudt.

Som ung studerende på Københavns Universitet havde H.C. Andersen selv haft pligt til at være soldat i Kongens Livkorps. Korpset skulle medvirke til forsvar af København, hvis byen blev angrebet. Andersen aflagde fane-ed i 1829, men kom aldrig i kamp.

4. Købmagergade – Havnen og Carolinelund

I sin dagbog beskriver H.C. Andersen flere gange, hvordan der ligger marker inde i Fredericia:

”En stor grøn Eng med Marker om danner den halve Deel indenfor Volden, ned mod Beltet”.

”..Byen er uendelig stor, meest med lige, brede Gader. Her ned mod Vandet er hele Marker, hvor Qvæg græsser og bred Landevei med gamle kappede Piletræer; Strib ligger tæt ud for mine Vinduer..”.

Fredericia set fra Søndre Vold i 1830. Det er tydeligt, at der er marker inde i byen.

Der var marker inden for voldene, fordi det var forbudt at bygge huse uden for byens kastel, der lå i Fredericias sydøstlige spids. Rundt om Kastelet lå der som i dag en lille vold, som man kunne trække sig ind bag, hvis fjenden erobrede den store vold rundt om byen. Det var derfor vigtigt, at man havde frit udsyn fra Kastelets vold.

H.C. Andersen besøgte igen Fredericia i 1870 og 1872 i forbindelse med udlandsrejser, og i sin dagbog fra for den 5. juni 1872, skriver han:

”Vi spiste en ret god Middag, spadserede derpaa i Plantage-Anlægget og saae over lille Belt”.

”Plantage-Anlægget” er sandsynligvis det store parkanlæg Carolinelund, der i 1822 blev anlagt i Fredericias sydlige del. Fra parken var der en smuk udsigt over Lillebælt, og den var et meget populært udflugtsmål – også fordi der ofte var koncerter med byens militærorkester.

5. Hotel Lillebælt og Hotel Kronprinds Frederik

Da H.C. Andersen første gang besøgte Fredericia, var han indlogeret på *“..Hr. Berings Vertshus..”*, som lå på hjørnet af Gothersgade/Sønder Voldgade. Der er sandsynligvis tale om den tidligere Hyrups Gæstgivergaard, der siden 1812 havde ligget på samme sted. Den blev i 1840'erne omdøbt til Hotel de Lillebælt.

I 1870 og 1872 boede Andersen på Hotel Kronprinds Frederik, der lå på det nordvestlige hjørne af Gothersgade og Fynsgade. Både denne bygning og det tidligere Hotel Lillebælt findes stadig i dag.

I 1872 skriver Andersen:

”Kom Klokken to til Fredericia, hvor alle Banefolkene hilsede mig saa venligt (..) man anbefalede Hotel Kronprinds Frederik, netop der hvor jeg sidst boede her.

Hotel Kronprinds Frederik, ca. 1866.

Andersen bemærker i 1850, at byen har *“..En meget lille Havn..”*, hvilket var et stort problem for byens handelsliv. Indtil 1880 gik havnen kun til Sønder Voldgade og først herefter blev den udvidet længere ind mod Oldenborggade.

6. Oldenborggade - Den gamle banegård

Da Andersen første gang besøgte byen i 1850 rejste han med hestevogn, men ved besøgene i 1870erne rejste han med tog. Jernbanen var kommet til Fredericia i 1866, og da Fredericia blev knudepunkt for togtrafikken i Sydjylland byggede man i 1869 en stor banegård i Oldenborggade. Bygningen med perron og skinner findes stadig i dag.

*Den gamle banegård,
ca. 1872.*

Området omkring banegården og havnen blev på en måde byens forside, da det var her alle rejsende fra Fyn og Sjælland kom ind i byen via tog og færge.

Da Lillebæltsbroen endnu ikke var bygget, måtte man sejle over bæltet. I 1872 havde man taget dampfærger i brug, og disse kunne også medtage togvogne – dog kun godsvogne. Passagerne måtte derfor gå fra færgestedet som lå ud for Norgesgade og hen til banegården.

I 1872 skriver Andersen om sine sejlture med dampfærgerne:

”Gik halv tre med Dampfærgeren over, det var første gang, at jeg prøvede den”.

”Ved Strib fygede Støvet fra Veien ud paa Dampskibet, Søerne væltede, det var svært at holde paa Hatten (..) Vi kom en halv Time for seent, saa at vi ikke kom til Middagsbord, men fik kun en Tallerken Suppe..”

*Foto af færgelejet taget kun få dage
efter H.C. Andersens besøg i 1872.*

7. Bülow's monument, Skt. Michaelis Kirkegård og Meldahls Rådhus

På Bülow's Plads står monumentet over General Frederik Bülow, som planlagde og ledede udfaldet fra Fredericia den 6. juli 1849. Monumentet blev opstillet 6. juli 1859.

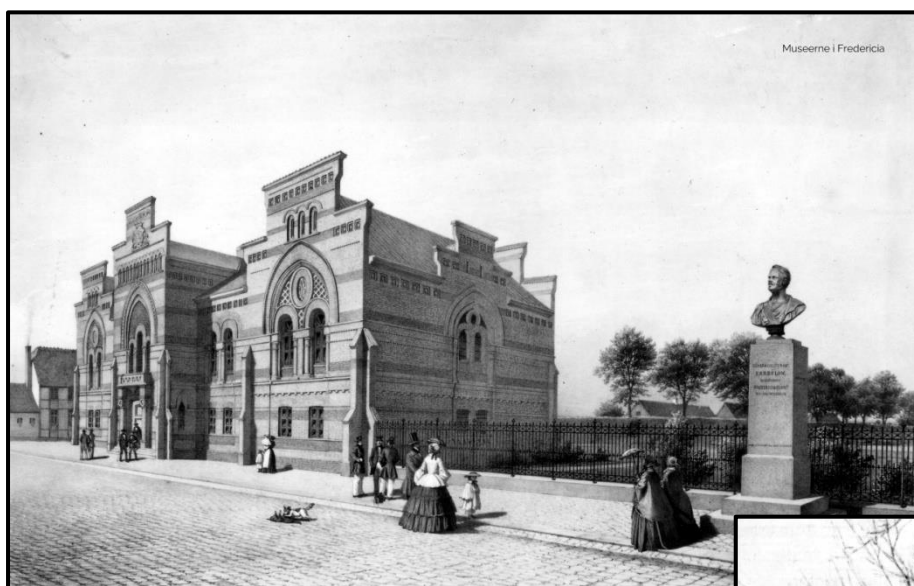
Den 7. marts 1870 besøgte H.C. Andersens monumentet, som dengang stod uden triumfbuen, der først blev tilføjet i 1880. Andersen så også de danske og tyske krigergrave på Michaelis Kirkegårde, selvom det våde og kolde vejr ikke passede ham:

"Gik til Bylovs Monument og ind paa de faldnes Kirkegaard; den vaade Taage faldt mig for Brystet (..) frøs, ganske forkjølet og hæs kom jeg hjem."

I juni 1872 var det varmen, der plagede Andersen:

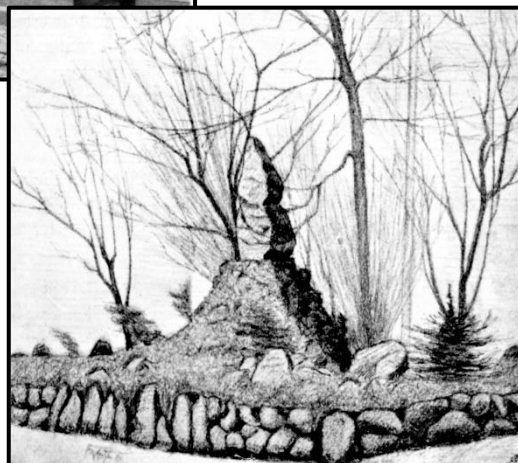
"..Ondt i Halsen, særdeles varmt; vilde gaae hen til Monumentet Landsoldaten; men varmen og den forfærdelige Brolægning fik mig til at vende om ved Raadhuset, hvor Bülow's Buste staaer; gik ind paa Kirkegaarden og kom halvkogt hjem.."

Rådhuset, som H.C. Andersen nævner, er Meldahls Rådhus, der var blevet indviet i 1860. Det ligger stadig på pladsen i dag.

Øverst: Bülow's monument og Meldahls Rådhus før 1880.

Til højre: Den danske soldatergrav fra 1864-krigen, ca. 1866.

8. Den tapre Landsoldat

Da Andersen besøgte Fredericia i 1850 bar byen stadig præg af krigen og slesvig-holstenernes 2 måneders belejring og bombardement af byen året før:

”Oppe ved Indkjørselen af Byen, en Deel Huse under Bygning, de have været afbrændt”.

Prinsens Port var dengang byens hovedindgang, og området blev heftigt bombarderet op til 6. juli-slaget.

Landsoldaten var endnu ikke rejst under Andersens første besøg, men blev først opstillet i 1858 som et sejrsmonument til minde for Slaget ved Fredericia den 6. juli 1849.

Anden gang H.C. Andersen kom for at besøge Fredericia i 1870, var det for at se den delvist nyopsatte statue. Han havde i lang tid haft lyst til at besøge det, eftersom han havde medvirket i indsamlingen til mindesmærket. Som et led i den store indsamling til monumentet, blev der nemlig afholdt en koncert i Casino i København. Her blev der sammen med indsamlingen sunget Andersens ”I Danmark er jeg født”.

I H.C. Andersens dagbog for den 7. marts 1870 skriver han:

”.. Klokken 2 var vi i Fredericia. (...) Efter middagsbordet gik Jonas og jeg til ”Landsoldatens” Monument, det staar tæt inden for Porten mod Nord.”

9. ”Poterne” (Nørre Port)

Fredericia blev grundlagt omgivet af voldene og voldgrave, så den eneste måde at komme ind i fæstningen på var via porte. Portene var fæstningens svage punkter, så man gjorde sig umage med at konstruere dem så sikkert som muligt. Det var vigtigt, at der ikke var for mange porte, så oprindeligt var der kun Prinsens Port og Kongens Port samt et par mindre indgange.

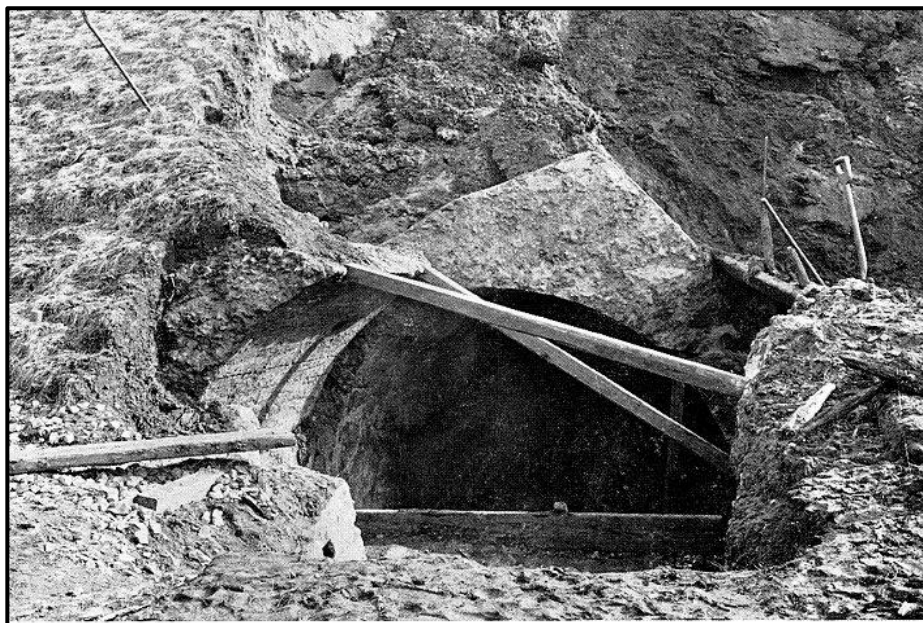
Da man i 1849 lavede udfald fra Fredericia, fandtes Nørre Port endnu ikke. Man gravede derfor en udfaldsport, som man kunne sende soldaterne ud igennem.

Første gang H.C. Andersen var i Fredericia besøgte han ”Poterne” eller ”Udfalds Porten”, som lå omtrent dér, hvor Nørreport ligger i dag. Det var først i 1922, hvor Nørreport blev ført gennem volden.

I Andersens dagbog står:

”Gik til Udfalds Porten og helt uden for de yderste befæstninger, det er højest storartet. Gik saa op paa volden og saae senere Soldaterne komme ind fra Øvelse, en ung officer hilsede mig..”.

Resterne af Udfaldsporten ("poterne"), 1917.

Opgave:

Læs på næste side H.C. Andersens digt "I Danmark er jeg født", som han skrev i 1850 - det samme år, som hans første besøg i Fredericia fandt sted.

Gør jer nogle tanker om, hvad der har inspireret Andersen til at skrive dette digt og om hans mange besøg rundt i Danmark - heriblandt Fredericia.

Vælg og marker steder i teksten, som I tænker, er inspireret af H.C. Andersens besøg i Fredericia.

I Danmark er jeg født

I Danmark er jeg født, der har jeg hjemme,
 der har jeg rod, derfra min verden går.
 Du danske sprog, du er min moders stemme,
 så sødt velsignet du mit hjerte når.
 Du danske friske strand,
 hvor oldtids kæmpegrave
 står mellem æblegård og humlehave,
 dig elsker jeg! - Danmark, mit fædreland!

Hvor reder sommeren vel blomstersengen
 mer rigt end her, ned til den åbne strand?
 Hvor står fuldmånen over kløverengen
 så dejlig, som i bøgens fædreland?
 Du danske friske strand,
 hvor Dannebrogen vajer, -
 Gud gav os den - Gud giv den bedste sejer! -
 Dig elsker jeg! - Danmark, mit fædreland!

Engang du herre var i hele Norden,
 bød over England - nu du kaldes svag,
 et lille land, - og dog så vidt om jorden
 end høres danskens sang og mejselslag.
 Du danske friske strand, -
 plovjernet guldhorn finder. -
 Gud giv dig fremtid, som han gav dig minder!
 Dig elsker jeg! - Danmark, mit fædreland!

Du land, hvor jeg blev født, hvor jeg har hjemme,
 hvor jeg har rod, hvorfra min verden går,
 hvor sproget er min moders bløde stemme,
 og som en sød musik mit hjerte når!
 Du danske friske strand
 med vilde svaners rede,
 I grønne øer, mit hjertes hjem hernede,
 dig elsker jeg! - Danmark, mit fædreland!

